

Област Ямбол

▶ Население (2021)	109 693
▶ Територия (кв.км)	3355
▶ Брой на населените места	109
▶ Дял на населението в градовете (%)	70,1

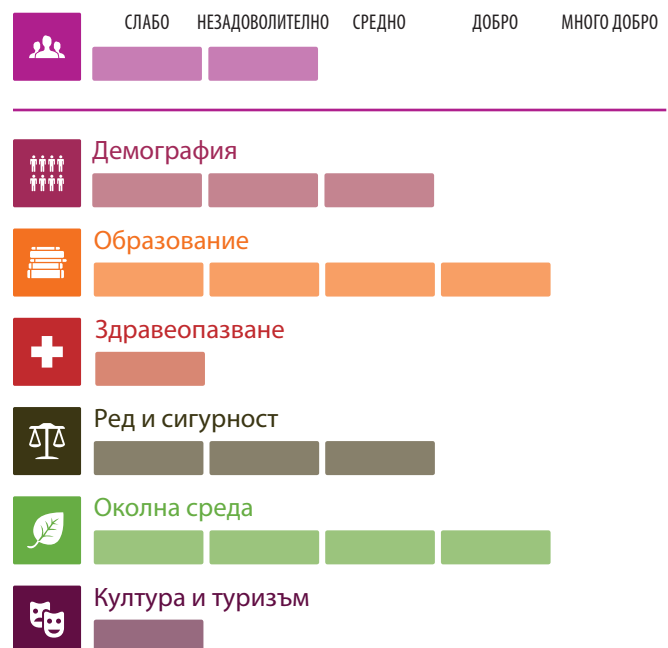
Брутният вътрешен продукт в област Ямбол продължава да нараства бързо. Стабилно остава и увеличаването на доходите и на пенсиите. Делът на трудоспособното население в областта е един от най-ниските в страната. Инвестиционната активност остава ниска. Ямбол се характеризира с висока гъстота на пътната мрежа, но железопътната мрежа е сред най-слабо развитите в страната. Усреднените нива на местните данъци са близки до средните. Самооценките на администрациите в област Ямбол за развитието на електронното правителство се повишават и изпреварват средните за страната.

Както естественият, така и механичният прираст в областта са неблагоприятни. Представянето на учениците от областта не е сред добрите, но се отчита подобрене спрямо останалите области и спрямо миналогодишните резултати. Здравеопазването страда от нисък относителен брой на лекарите специалисти, както и от висок коефициент на детска смъртност. Натовареността на местните наказателни съдии е значително по-ниска от средната за страната, но правораздаването е сравнително бавно. Обемът на образуваните битови отпадъци е нисък. Туризмът е изключително слабо застъпен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■

Брутният вътрешен продукт в област Ямбол продължава да нараства бързо и достига 12,6 хил. лв. на човек от населението през 2021 година. Стабилно остава и увеличаването на доходите и на пенсиите. Средната брутна годишна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 14,8 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната). Средната месечна пенсия е 521 лв. (при 537 лв. в страната).

Нивото на бедност в областта продължава да намалява. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, за първи път е под средния за страната със стойност 20,2% (при 22,9% в страната). Подоходното неравенство също остава под средното за страната.

Пазар на труда ■■■■

Делът на трудоспособното население в областта е един от най-ниските в страната (само преди този в област Видин) през 2022 година. Икономическата активност на пазара на труда нараства значително и почти се изравнява със средната с коефициент от 73,3% (при 73,6% в страната). Това увеличение е съпроводено от голям скок в заетостта и от намаление на безработицата. Коефициентът на заетост достига 68,1% и за първи път от пет години е толкова близо до средния в страната (70,4%).

Предизвикателство за пазара на труда остава образователният статус на работната сила. Въпреки че през предходните няколко години се забелязват благоприятни тенденции, през 2022 г. той отново се влошава. Делът на населението на възраст 25–64 години с висше образование е 19,7% (при 29,8% в страната), а на хората с основно и по-ниско образование – 21,8% (при 16,0% в страната).

Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години остава по-нисък от средния – 63,9% в областта при 65,7% в страната през 2022 година. Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да излязат от пазара на труда през следващите няколко години, отговарят 64 младежи, които ще се вляят в работната сила.

Инвестиции и бизнес ■■■

През 2021 г. инвестиционната активност в област Ямбол остава ниска. Заради относително голямата тежест на преработващата промишленост Ямбол е сред областите с относително малък брой предприятия – 47 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се увеличават значително – до 2,2 хил. лв. на човек. Ръстът на преките чуждестранни инвестиции обаче е съвсем символичен и те остават сред най-ниските в страната – 396 евро на човек (при 4,1 хил. евро на човек в страната). Произведената продукция обаче нараства бързо и достига 18,1 хил. лева.

Разходите за научноизследователска и развойна дейност в областта са сравнително ниски спрямо населението.

При усвояването на европейски средства се наблюдава ръст и те все повече се приближават до средните стойности за страната. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в област Ямбол е 2765 лв. човек от населението (при 2836 лв. в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Ямбол.

Инфраструктура ■■■■■

Ямбол се характеризира с висока гъстота на пътната мрежа, но железопътната мрежа е сред най-слабо развитите в страната (след област Добрич). Делът на първокласните пътища и магистралите е над средния за страната – 20,6% (при 18,5% в страната) и през 2022 година. Традиционно качеството на пътищата в областта е близко или над средното за страната, но през 2022 г. делът на пътната настилка в добро състояние намалява за втора поредна година и достига 30,4%, изоставайки значително от средния за страната (41,1%).

Достъпът на домакинствата до интернет нараства и през 2022 година.

Местни данъци ■■■■■

Усреднените нива на местните данъци в област Ямбол и през 2023 г. са близки до средните в страната. Сред разглежданите данъци по-високи от средните са тези върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и върху прехвърлянето на собственост. Същевременно ставките върху търговията на дребно и таксиметровия превоз остават доста под средните. Размерът на данъчната ставка за търговия на дребно средно за област Ямбол е 8,17 лв. на кв. м (при 13,04 лв. на кв. м в страната).

В рамките на областта най-високи са средните данъци в община Ямбол, а най-ниски – в община Елхово.

Администрация ■■■■

Самооценката на администрациите в област Ямбол за развитието на електронното правителство се повишава през 2023 г. и изпреварва средната за страната. Същевременно самооценките за предоставянето на услуги на „едно гише“ намаляват и остават под средните. Рейтингът за прозрачност на органите на местното самоуправление намалява леко, но продължава да е над средния с оценка 72,4% в областта при 70,3% в страната.

Делът на собствените от общите приходи на общините в областта през 2022 г. е 25,1% (при 29,0% в страната), а покритието на общинските разходи с местни приходи е 87,2% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■■

Както естественият, така и механичният прираст в областта са неблагоприятни спрямо средните за страната и през 2022 година. Коефициентът на естествен прираст е $-11,5\%$ (при $-9,7\%$ в страната), а този на механичен прираст е отрицателен ($-0,4\%$).

Коефициентите на възрастова зависимост остават сравнително високи. Съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години е $174,6\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $45,4\%$ (при $37,7\%$ в страната).

Делът на градското население е по-нисък от средния за страната ($70,1\%$ при $73,6\%$ в страната), както и гъстотата му – 985 души на кв. км при 1404 души на кв. км в страната.

Образование ■■■■

Делът на децата в детските градини остава сравнително нисък и през 2022 година. Коефициентът на записване на населението в V–VII клас нараства, но за първи път изостава от средния за страната, макар и с малко. Делът на второгодниците е висок. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е сравнително голямо, особено в секторите на промишлеността и селското стопанство.

Представянето на учениците от областта не е сред силните и през 2023 г., но се наблюдава подобрене спрямо останалите области и спрямо миналогодишните резултати. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е $30,8$ т. (при $35,3$ т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература е „Добър“ $3,79$ (при „Добър“ $3,93$ в страната), а делът на слабите оценки – $16,2\%$ (при $17,9\%$ в страната).

Броят на студентите в областта нараства до 7 на хиляда души от населението (при 33 на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■

Слабото представяне на областта в сферата на здравеопазването е обусловено преди всичко от ниския относителен брой на лекарите специалисти (само преди този в областите Добрич и Кърджали), както и от високия коефициент на детска смъртност през 2022 година ($11,6\%$ при $4,8\%$ в страната). Същевременно броят на общопрактикуващите лекари в областта е близък до средния за страната спрямо населението. Близо до средните стойности е и продължителността на живота на жителите на областта. Броят на леглата в местните многопрофилни болници нараства, но остава сравнително нисък – $3,8$ на хиляда души (при $5,9$ на хиляда души в страната).

Вероятно тези показатели обясняват и ниския брой на преминалите за лечение болни и през 2022 г. – 129 на хиляда души от населението при 235 на хиляда души в страната, т.е. жителите на областта вероятно търсят здравни грижи извън нея.

Делът на здравноосигурените в областта се повишава, но остава под средния за страната.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на наказателните съдии в област Ямбол е значително по-ниска от средната за страната, но правораздаването е сравнително бавно. През 2022 г. един местен съдия разглежда средно по $8,4$ наказателни дела месечно (при $10,1$ дела на съдия в страната). Делът на висящите дела е 13% (при 12% в страната), а на приключилите в 3-месечен срок дела – 88% (при 89% в страната).

Броят на престъпленията в областта е близък, макар и под средния, а разкриваемостта им е относително висока. През 2022 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са $11,0$ на хиляда души от населението (при $11,6$ на хиляда души в страната). Разкриваемостта им е 61% (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■

Сравнително добрите оценки на област Ямбол в сферата на околната среда се дължат основно на ниския обем на образуваните битови отпадъци и на управлението им. През 2021 г. в областта са образувани 371 кг отпадъци на човек (при 445 кг на човек в страната), а 91% от тях се предават за третиране и рециклиране (при 74% в страната).

Няма значими промени в дела на населението с достъп до обществена канализация и той остава под средния за страната и през 2021 г. – $70,9\%$ (при $74,8\%$ в страната). Същевременно делът на домакинствата, чиято канализация е свързана с пречиствателна станция, е над средния – $68,7\%$ (при $66,8\%$ в страната).

Делът на горската територия е нисък (15% при 33% в страната), но и този на нарушената е ограничен ($0,18\%$ при $0,43\%$ в страната). Инсталираните ВЕИ мощности са над средните за страната спрямо населението.

Култура и туризъм ■■

Посещенията в местните кина и библиотеки нарастват значително през 2022 година. Посещенията в кината се утрояват и достигат до 391 на хиляда души от населението. Намаление обаче се вижда при посещенията на музеите и те са пет пъти по-малко от средните спрямо населението.

Туризмът е изключително слабо застъпен. Броят на леглата в местата за настаняване нараства до 7 на хиляда души (при 55 на хиляда души в страната) през 2022 година. Реализираните нощувки пък са 437 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната). Делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията в областта е над пет пъти по-нисък от средния за страната.

Ключови показатели за област Ямбол

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	10 410	12 617	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	13 055	14 779	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	31,4	24,0	20,2	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	56,1	56,1	54,2	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	63,2	63,2	68,1	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	7,0	5,5	5,4	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	21,3	20,6	21,8	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	23,5	23,0	19,7	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	15 177	18 105	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1639	2165	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	339	396	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	63,1	83,5	86,3	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	41,0	36,3	30,4	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	92,5	93,2	87,2	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	72,7	72,5	72,4	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-11,5	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-0,4	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,94	3,79	3,79	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	35,0	30,7	30,8	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	89,8	89,1	90,0	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	73,1	72,3	71,5	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,4	88,6	92,6	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1771	1733	1662	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	9,0	10,0	11,0	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	7,7	12,6	13,2	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	71,3	70,9	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	305	371	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	94,6	90,8	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	8	130	391	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	195	240	437	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.